

zij als Gereformeerden vele onvervulde wenschen voor hun eigen kerken, allen thuis met het geluk: wij kennen onzen rijkdom niet.

Een nuttig effect van zoo'n buitenlandse reis. Niet om nu op onzen rijkdom te gaan slapen. Maar om er heiliger mee te waken!

Een andere statistiek

Het tweede nummer van het herleefde „Cijfers en Feiten“ geeft ons dit sprekende statistiekje:

Sinds 1822 zijn de Nieuw-Malthusianen ook in ons land een verwoede propagandist voor hun heillooze en onmenselijke ideeën begonnen.

En helaas, niet zonder resultaat.

Want, dat onze bevolking nog stijgt, en zelfs vrij snel stijgt is vooral te danken aan de daling van het sterftecijfer.

Mr. Methorst publiceerde de volgende cijfers:

In de jaren 1909 en 1910 bedroeg het aantal geboorten op:

- 1000 Roomsche vrouwen beneden 50 jaar 287; 1000 Protestantische vrouwen beneden 50 jaar 219.

- 1000 Joodsche vrouwen beneden 50 jaar 157; 1000 vrouwen zonder religie beneden 50 jaar 88. Deze cijfers leggen een merkwaardig getuigenis af, zegt het „Priesch Dagblad“ (a.r.).

Zij vertellen, dat het vasthouden aan het geloof in den kinderzegen naar luid der Heilige Schrift, een krachtig verweermiddel is tegen de goddelooze prediking van den kinderlast en het propageeren van de middelen, om aan dien last te ontkomen.

De schandelijke praktijken van het Neo-Malthusianisme vinden het meest ingang in die kringen, waar men met 's Heeren ordinantiën niet rekent en in genot en weelde zijn hoogste vermaak zoekt.

Wel een bewijs, welk nauw verband er bestaat tusschen zedelijkheid en religie.

Geen plaats voor de kerk.

Hetzelfde maandschrift vestigt er de aandacht op, wat de kerk van de zoo vurig begeerde socialisatie heeft te wachten.

Het is reeds eenigen tijd geleden, zegt „De Nederlander“ (c.h.), dat wij met den heer Wibaut een gedachtenwisseling hebben gehad over de vraag, waar na de socialisatie de geestelijke vrijheid moet verblijven.

De gedachtegang was toen deze: men wenscht allereerst de socialisatie van den bodem. Maar, wanneer de gemeenschap over den bodem beschikt, zullen de ambtenaren of althans de overheids-personen uitmaken, waar en wanneer een kerk mag worden gebouwd of een school of een verenigingslokaal of een kunstinstelling.

D.i. de middelen van het cultuurleven des volks, van ons geestesleven in den breedsten zin zal afhangen van de goedkeuring dergenen, die in de staatsorganen de leiding hebben.

Een heenvoeren van de staatsalmacht over het vrije leven, waardoor dit aan ruimte-nood en ademo-nood gaat lijden en straks slakt.

Wij vroegen den heer Wibaut, hoe z.i. na socialisatie van den grond de geestesvrijheid be-waard kan worden.

En dat voor allen. Want het gevaarste gevaar dreigt niet slechts één partij b.v. een Christelijke groep, die een kerk of een school wenscht. Het dreigt alle partijen; vandaag de Christelijken, morgen de humanitaire, overmogen de socialisten.

Het antwoord van den heer Wibaut was zeer onbevredigend. Hij was eenzijdig bereid om voor de vrijheid in te staan!

't Stelde ons maar matig gerust.

Plotseeling blijkt nu, hoe groot het hier dreigend gevaar is.

De heer Stulmeijer te Rotterdam heeft in openbare vergadering een boekje opengedaan van het-geen daar ter stede vertoond is!

Wij hooren het verslag:

En welke kans heeft men gegeven aan de particuliere bouwvrijheid? Het is zoo ver gekomen met de bevoorrechting, dat we het voor de poorten der heil moesten weghalen om grond te krijgen voor kerk of school. Ik heb het meegemaakt, dat een kerkbestuur, dat om grond vroeg, ten antwoord kreeg: „die terreinen zijn toegezegd aan een Woningbouwvereniging“ (Geroep schande)

Stel u voor, dat die Woningbouwverenigingen, (die werken met geld van de gemeente en rijk), uitmaken waar of onze kerken mogen komen. (Geroep: zal niet gaan.)

Ik ken een Woningbouwvereniging, die twee jaar met alle mogelijke machinatie den bouw van een kerk belet heeft.

Het geval spreekt voor zichzelf.

En nu is de bodem in Rotterdam nog niet eens gesocialiseerd!

Willen de socialisten ons zeggen, waar de vrijheid blijven zal?

De oude historie herhaalt zich.

Geen plaats voor Christus in de herberg.

Geen plaats voor de kerk in de gemoderniseerde maatschappij.

Ondermijning van het geloof

Maar niet alleen van de socialisatiepropagandisten dreigt gevaar voor de kerk.

Doch evenzeer van hen, die het geloof aan de feitelijkheid der in de Schrift geopenbaarde historie trachten omver te halen en het overbodig verklaren voor een waarachtig christendom.

Zoo werd dezer dagen rondgezonden een prospectus van een handboek over het christelijk geloof van de hand van een ethisch predikant.

Dr. De Moor zegt ervan in de „Utr. Kerkboed“: Het scheppingsverhaal van Gen. 1 en 2 is vol-

gens hem de vrucht van een herziening der oude scheppingsmythen, die ook in Israël gangbaar zijn geweest, in den geest van het Jahvisme.

„De bijbelschrijvers hebben evenmin iets van de oudste geschiedenis van het menschelijk geslacht geweten als de andere menschen van hun tijd. Ook was hun niets bekend van de verschillende aardperiodes en van het bestaan van de vroegere, later uitgestorven, diersoorten. Zoo berust dus ook de Bijbelsche voorstelling van de eerste menschen, Adam en Eva, in het Paradijs niet op overlevering. Het is de voorstelling van Israëlitische denkers, die echter, door den Geest van God verlicht, den waren blik hebben gehad op de verhouding van de natuur, den mensch en God.“

Aangaande de feiten, die we op Kerstmis-gedachten, wordt gezegd:

„De eerste Christengemeente heeft nu hieruit afgeleid, dat ook zijn komst in de wereld een wonderbaar karakter moet hebben gedragen. Zoo wordt dan in de overlevering, die we vinden in Mt. 1 en 2 en in Lc. 1 en 2, de sfeer, waaruit Jezus is voortgekomen, ons geteekend als een heilige wonderwereld. Een engel verschijnt daar als bemelbode om aan Maria te verkondigen hoe zij de moeder zal worden van een zoon, die Gods Zoon genaamd worden zal, aan wien God den troon van zijnen vader Davids zal geven; en op de vraag van Maria, hoe zij dat verstaan moet, geeft de engel haar ten antwoord, dat de Heilige Geest over haar komen en de kracht des Allerhoogsten haar overschaduwten zal. Een engel maakt de geboorte van het wonderbare kind aan berders in de velden van Bethlehem bekend, terwijl zij de nachtwacht over hunne kudde houden, en dezon hooren hemelsche heillegers het: „Eere zij God in de hoogste hemelen en vrede op aarde in menschen des welbehagens“ zingen.

We moeten ons door deze overleveringen der Kerk laten brengen in die heilige stemming, die ons alleen in staat stelt iets te verstaan van het mysterie van Jezus' persoon. Bevatten ze historie in den letterlijken zin des woords? Die vraag moeten we niet stellen. Over Jezus' geboorte ligt een sluier gespreid; Hij is pas aan het licht der historie getreden, toen Hij als volwassen man onder de menschen optrad als prediker van het Koninkrijk Gods. Uit dat optreden hebben zijn discipelen Hem leeren kennen; maar na zijn heengaan heeft men zich verdiept in hetgeen achter zijn verschijning in het openbaar verborgen lag; en wat daarvan bekend werd, is door de Gemeente met diepen eerbied bewaard en later in beeld gebracht in de verhalen, in de genoemde hoofdstukken opgeteekend. Hetgeen in die verhalen verteld wordt is niet bestemd voor de onheilzame blikken der wereld; het moet hiddend overdacht worden door degenen, die God kennen en ook zelf aanraking zoeken met de hoogere wereld waarin die verhalen ons verplaatsen.“

Van de opstanding verklaart Dr. Hovy, dat als het „De Heer is waarlijk opgestaan“ voor ons vast staat, de wijze, waarop we ons 's Heeren opstanding voorstellen, een zaak van ondergeschikt belang is. Of de berichten in de Evangelien historie zijn in letterlijken zin, laat Dr. Hovy in het midden.

De zonde in de hedendaagsche literatuur.

Zijn er ook in onze kringen niet, die meer tijd besteden aan dagblad en roman dan aan Schrift-onderzoek en kerkgaan?

En wat biedt hun het groote dagblad?

Mevr. Van Hoogstraten-Schoch houdt eens in „Christelijk Vrouwenleven“ een revue.

Ik ben sinds jaren een trouwe lezeres van 't „Han-delsblad“. Ik durf wel zeggen: ik spel het. Nu, daar ligt het op mijn tafel: al wat jong is gript er naar...!

Ik sla hem open en lees een verhandeling van Querido, den literairen grootmeester, over een boek van Fenna de Meijer „Zondaresje“. En nu pen ik even over wat Querido van dit boek, dat ik niet gelezen heb, en ook niet zou willen lezen, heeft neergeschreven:

„Deze schrijfster“, zoo zegt hij, „heeft zonder veracht gezegd, zonder overmoedige door dik en dun brutaal-doenerij ook een liefdesvrouw durven laten zien, die haar sterkste liefdesovergave heeft kunnen uitleven, zonder dat het reinste, dat haar wezen kenmerkt, de innigste zich offerende liefde daardoor bezoedeld of verschrompeld wordt.“

De „essence“ van het boek zie ik geheel in wat de broeder van Paulientje (het zondaresje) tot haar zegt: wanneer zij na haar passiebestaan met haar minnaar Louis in Parijs, ontmoetigt te Amsterdam is komen wonen (haar broer vindt Paulien in stille hoopvolle stemming met haar buiten-echtelyk kind) Wat was ze nu weer mooi, dacht Ben, en voor 't eerst bedacht hij, dat de lijn van haar leven eerder stijgend dan dalend was.

„Ja“, zei hij peinzend, „wat is dat vreemd Pau, vroeger hield ik niet van je, maar nu!“...

„Nu wel?“ vroeg zij met haar stredende stem, er nam zijn jongenshoofd in haar handen om hem te kussen.

„Ja, nu wel, omdat jij durft te leven, jij durft te haten, en lief te hebben... jij kunt het ook. En wat doet het er toe, als je nu en dan verkeerd doet, ja zelfs zondigt, je zult toch beter worden er sterker en eindelijk gelukkig! Maar menschen zoals ik, die alles half doen, die eizelijk hang zijn voor het leven... die moesten niet geboren worden. Het is gemis aan levenskracht!“...

Gemis aan levenskracht, als je niet durft te zondigen? en: wat doet het er toe of je ook zondigt...!

Wat weet die schrijfster weinig van de zonde zelf! Ja in een boek, zeker in een boek kan je wel alles goed laten afloopen en je heldin zichzelf laten louteren, zoodat ze in de oogen van Querido een „sublim wezenje“ wordt.

Maar in de werkelijkheid van 't leven is het niet zoo. Als de zonde haar leelijke grijpvingers naar je heeft uitgestoken, laat ze je nummer meer los. Ze vreet en ze kerft, ze zuigt je uit, ze verlamt haar slachtoffer, ze verzigtigt zijn bestaan, ze keelt hem langzaam aan. Met zacht fluweelen vingertjes grijpt ze hem vast! Hoe kan iemand zoo iets van zonde schrijven...!

Ik neem de letterkundige kroniek van de „Nieuwe Rotterdamse Courant“ op. Eerst krijgen we de boek aankondiging van „De twee zusters“ van Anna van Gogh-Kaulbach. De recensent... vertelt ons, dat het een boek is, waarin we het echte leven tegenkomen, den moed-der-helde, weet ge. Hier is nu werkelijk geluk. Geluk dat op zijn beenen staat en wat hooren wij menschen daar gaarne van.

Hij vertelt ons dan van de zusjes Eva en Lottie Terweede, de liefdesgeschiedenis van Lottie en met grooten smaak wordt ons opgedischt de zonde... Voel wat gebruik ik daar een verouderd woord. De mooie liefdesverhouding moet ik immers zeggen tusschen haar en een zekeren artist Ab, die, als ze samen een dagje uit zijn, zich komt te vergeten.

„Zonder angst geeft Lottie zich aan Ab“... vertelt Anna van Gogh-Kaulbach. (Ik schrijf het over uit de courant, ik heb het boek niet gelezen) „en de vogels fluiten hun bruijlofszang.“

„Wat geven wij om conventie!“ zegt Lottie tegen Ab.

Wat een boek vol geluk zal het wezen: menschen, die niet om conventie geven, hebben immers zoveel geluk...???

Maar ik ben niet klaar, ik zou heel „Vrouwen-leven“ wel vol kunnen schrijven met voorbeelden.

Magla Foppe's roman wordt in dezelfde aflevering besproken. Een man die een heel aardige vrouw heeft en snoezen van kinderen, werkt op 't kantoor samen met een meisje. Moest dat meisje toch geen oogenblik om dien getrouwen man denken!... Ach! hoe hyper-ouderwetsch, om dit te zeggen.

Luister naar Magla Foppe en geef u dan rekenschap, wat ze beschrijft.

„Waar twee samen zijn in de intimiteit van een kleine kamer, heel lange dagen, daar zijn het eerst hun schaarsche woorden die gaan van de een tot den ander. Woorden, die tot elkander brengen, zoodat de zielen, elkaar bezielden. En als het zoo ver is, dat ze elkaar verstaan, is het dan wonder, dat in die sfeer van plicht en ernst, van werken, iets teers, een liefde, opbloeit?“

„Iets teers“. Ze moest zich schamen. Ik maak me dikwijls zoo boos, dat ze voor al die leelijke, zondige, onbestreden, toegegeven lusten al onze mooie woorden gebruiken.

Ik neem „De Amsterdammer“ ter hand. Denk vooral niet, dat ik ben gaan uitzoeken, om eens een of ander blad op een onfatsoenlijkheidje te betrappen, ik neem ze zooals ze op mijn schrijftafel liggen, en „De Amsterdammer“ is net met de post gebracht.

Herman Middendorp bespreekt het boek van Ellen: „Een Herfststorm“. Hiervan zegt hij, en nu citeer ik precies zijn woorden: „dat een vrouw van vier-en-veertig nog tijd, lust en gelegenheid heeft voor de liefde, en zoo den herfststorm van haar gepassioneerde natuur gaat uitvieren, is zeker aller-maat belachelijk“.

En dan gaat hij verder met ons vooral niet te sparen het verhaal van den schilder en van den burgerlijken zakenman en de confesie van Marianne, dat zij zinnelijk bezield of bezield zinnelijk is, en het telegram, dat de schilder aan Marianne zendt:

„Blijf een stormvogel, Word geen parkiet!“

Als ik het blad nog wat verder doorkijk, zie ik een enorme advertentie over een boek, waar honderd zestig-duizend exemplaren van verkocht zijn en dat Folkema en Warendorf heeft laten vertalen, „Mimi Bluetie“... en dan lees ik:

„In dien naam is de schoone wreedheid, die heeft in sommige preludes van Chopin. Deze literaire compositie drukt de poëzie uit, welke in het Leven is, het werkelijke leven van den sterveling, niet de poëzie, die is in den zoeten droom der dichters. Zoodat Parijs dat Bluetie groot maakte en dat haar ook de liefde van Maria Magdalena deed kennen in haar hart.“

Hoe poëtisch uitgedrukt voor iets, dat zoo name-loos droevig is.

Maar ik houd op. Even zou ik aan onze literators willen vertellen, dat zij nog heel niet „up to date“ zijn.

Stel je voor, maar één weittige, vervelende vrouw ten toneele, dat is toch wel wat weinig!

HEPP.

BOEKBESPREKING.

„De Macedoniër“. Edzo Venema, Groningen.

Het Dec.-nummer van den jaargang 1921 bevat een uiting van dank, dat, terwijl in 1921 weer verschillende bladen en tijdschriften bezweken zijn De Macedoniër kon blijven bestaan. Echter zal het aantal intekenaren moeten verdubbelen, anders loopt het op den duur mis. Natuurlijk zal ons Geroef volk het daartoe niet laten komen. Wanneer nu al onze kerkeraaden en jongelingen, en ook jongedochtersverenigingen een abonnement nemen, dan zullen redactie en uitgever tamelijk wel uit de kniel zijn.

In dit nummer neemt De Bakker een rede over van een zekeren Raden Kamil, gehouden in den Volksraad van India, waarin hij de beteekenissen der Europeesche cultuur voor India betoogt. Zeer merkwaardig is het, dat hij de beteekenissen van de Javaansche cultuur voor de verheffing van het Javaansche volk zoo goed als niets acht. De D. K. Wielenga, die weer zijn medewerking verleent, geeft het tweede stuk over „De Zending in den tijd der Reformatie“. In de rubriek „Uit mijn